

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-76-6>

УДК 336.77

СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ ВІТЧИЗНЯНОГО НЕБАНКІВСЬКОГО ФІНАНСОВОГО РИНКУ ПІД ЧАС ВІЙНИ

STATE AND TRENDS OF THE DOMESTIC NON-BANKING FINANCIAL MARKET DURING THE WAR

Бондаренко Лідія Петрівнакандидат економічних наук, доцент,
Національний університет «Львівська політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3313-3569>**Скоропад Ірина Станіславівна**кандидат економічних наук, доцент,
Національний університет «Львівська політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5450-0997>**Bondarenko Lidiia, Skoropad Iryna**

Lviv Polytechnic National University

Стаття присвячена аналізу ключових змін у сфері страхових компаній, кредитних спілок, фінансових компаній та ломбардів в Україні за останні п'ять років. Досліджуються основні тенденції розвитку цього сегмента фінансового ринку, який зазнав значних трансформацій у зв'язку з макроекономічними викликами, законодавчими змінами та впливом воєнного стану. Проаналізовано скорочення кількості страхових компаній з 2021 по 2025 роки, динаміку їхніх активів за 2020–2024 роки, рейтинг лайфових і нелайфових страховиків за преміями та чистим прибутком. Визначено тенденцію зменшення кількості кредитних спілок, фінансових компаній та ломбардів, побудовано їхні рейтинги за активами та оцінено частку збиткових установ в цілому по небанківському фінансовому ринку. На основі отриманих результатів зроблено висновки про стан небанківського фінансового ринку України, його ключові виклики та можливі перспективи розвитку в умовах війни.

Ключові слова: небанківський фінансовий ринок, страхові компанії, фінансові компанії, ломбарди, кредитні спілки.

The article is devoted to the analysis of key changes in the sphere of insurance companies, credit unions, financial companies and pawnshops in Ukraine over the past five years. The main trends in the development of this segment of the financial market, which has undergone significant transformations due to macroeconomic challenges, legislative changes and the impact of martial law, are studied. Furthermore, the contribution of the National Bank of Ukraine to supporting and transforming the non-bank financial market through macroprudential and legislative instruments is also assessed. Firstly, the analysis of the insurance companies market showed that their number has been steadily decreasing from 2021 to 2025. The dynamics of the total assets of insurers for 2020–2024 are also considered, which makes it possible to assess the stability of the insurance sector in the crisis years. In addition, a rating of life and non-life insurance companies are carried out by the size of insurance premiums, the structure of insurance premiums by types of insurance is determined, and a rating of insurers by net profit is constructed at the end of 2024. Another aspect of the study is the examination of the state of credit unions, financial companies and pawnshops, in particular, a trend towards a decrease in their total number from 2021 to 2025 is identified. Also, ratings of these institutions by the size of assets as of the end of 2024 are constructed, which allows us to determine their financial strength. Besides, a comparison is made of the share of loss-making credit unions, financial companies, pawnshops and insurance companies as of the end of 2024, which allows us to assess the level of volatility in the non-banking financial sector. Summing up, based on the results obtained, conclusions were drawn about the state of the non-banking financial market of Ukraine, its key challenges and possible development prospects in war conditions. As well, a brief overview of the legislative acts that the NBU plans to introduce in the near future is also provided. Since the transformation processes in the Ukrainian non-banking financial sector are not yet complete, and this market is in an active stage of restructuring and development.

Keywords: non-bank financial market, insurance companies, financial companies, pawnshops, credit unions.

Постановка проблеми. Небанківський фінансовий ринок України зазнав значних трансформацій, починаючи з 2020 року, коли його регулювання перейшло під контроль Національного банку України. Це стало ключовим етапом у реформуванні фінансового сектору, що мало на меті підвищення його стабільності, прозорості та відповідності міжнародним стандартам. Проте саме 2024 рік став періодом активного впровадження змін, які суттєво вплинули на ринок.

Серед найважливіших нововведень – посилені вимоги до капіталу страхових компаній, що значно вплинули на їхню кількість та структуру ринку. Для фінансових компаній та кредитних спілок 2024 рік став вирішальним у контексті виконання обов'язкових нормативів, що змінило умови функціонування багатьох гравців цього сегмента. В умовах війни та економічної нестабільності ці фактори відіграли важливу роль у формуванні сучасного ландшафту небанківського фінансового ринку України.

Актуальність даного дослідження зумовлена необхідністю оцінки впливу регуляторних змін та макроекономічних факторів на небанківський фінансовий сектор. Аналіз тенденцій розвитку страхових компаній, кредитних спілок, фінансових компаній та ломбардів дозволяє виявити основні виклики, з якими стикається цей ринок, а також сформулювати перспективи його подальшого розвитку в умовах невизначеності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В українській науці багато праць присвячено вивченню стану страхового ринку. З останніх робіт тут варто відмітити економістів Братюк В., Петричко М., Полак А. [2], Качула С.В., Белякова К.О. [6], Колінець Л., Панухник О., Крупка А., Зарічна Н., Лавров Р. Хропонюк Д. [7], Корман І., Семенда О., Макушок О. [8], Мазур, Д., Мазур О., Мазур Г., Ковбій А. [9], Новосьолова О.С. [10], Овчар П.А., Срібна-Самбор Н.Г. [11], Тарасенко Д.Л., Тарасенко О.Ю., Мироненко С.П. [12], Турова Л.Л., Борозенець К.Є. [13].

Питання розвитку вітчизняного страхового ринку дійсно викликають жвавий інтерес в українському науковому просторі. Проте дослідженням інших учасників небанківського фінансового ринку не приділяють достатню увагу. За минулі роки можемо звернути увагу, наприклад, на роботи в сфері аналізу діяльності кредитних спілок авторів Булюк В.В. [3], Венгуренко Т.Г., Гончар С.В. [4], Дереза В.М. [5]. В цілому тенденції на небан-

ківському фінансовому ринку розглядають науковці Бороденко Т.М., Буряченко А.Є., Гапонюк М.А. [1], Черкасова С., Медвідь Л., Міценко Н. [14].

Виділення невирішених частин загальної проблеми. Для небанківського фінансового ринку попередній 2024 рік приніс багато регуляторних і нормативних змін, що значно трансформувало ринок як кількісно, так і якісно. А отже ґрунтовно вивчити та оцінити ці зміни є питанням важливим та актуальним.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті – здійснити оглядовий аналіз стану небанківського фінансового ринку та визначити основні домінуючі майбутні тенденції його розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зміни, які відбулися з українських небанківським фінансовим ринком, є помітними, комплексними та глибокими. Зважаючи на статистику кількості страхових компаній України за останні 5 років (рис. 1), саме введення нового закону «Про страхування» у 2024 році вплинуло на значне скорочення ринку (-36%). Проте варто відмітити, що кількість страхових компаній неухильно зменшується ще починаючи з 2021 року, коли НБУ розпочав трансформацію ринку в бік його прозорості та транспарентності. Першими викликами в цьому плані для національного регулятора стала побудова відкритої зрозумілої структури власності та звітування, ефективних та відповідних витрат, а також забезпечення якості активів страховиків. Національний Банк не приховує, що його дії покликані суттєво очистити ринок і залишити невелику кількість сильних та достойних гравців.

Те саме відбувається і з іншими учасниками небанківського страхового ринку. Велика кількість гравців, з одного боку, не справилися з новими вимогами НБУ, особливо у 2024 році, а інші – були змушені вийти з ринку як через власні фінансові проблеми, так і через негативний вплив спричинений повномасштабним вторгненням росії. Бачимо скорочення на -22% по кредитних спілках на початок 2025 року, на - 14% по фінансових компаніях і на -25% по ломбардах.

Проте тенденції, які можемо зараз спостерігати на ринку небанківських фінансових послуг не можна назвати негативними, адже ринок стає прозорішим, сильнішим та фінансово стабільнішим, незважаючи на зовнішні складні умови функціонування.

Це підтверджується на прикладі страхових компаній, сукупні активи яких постійно зрос-

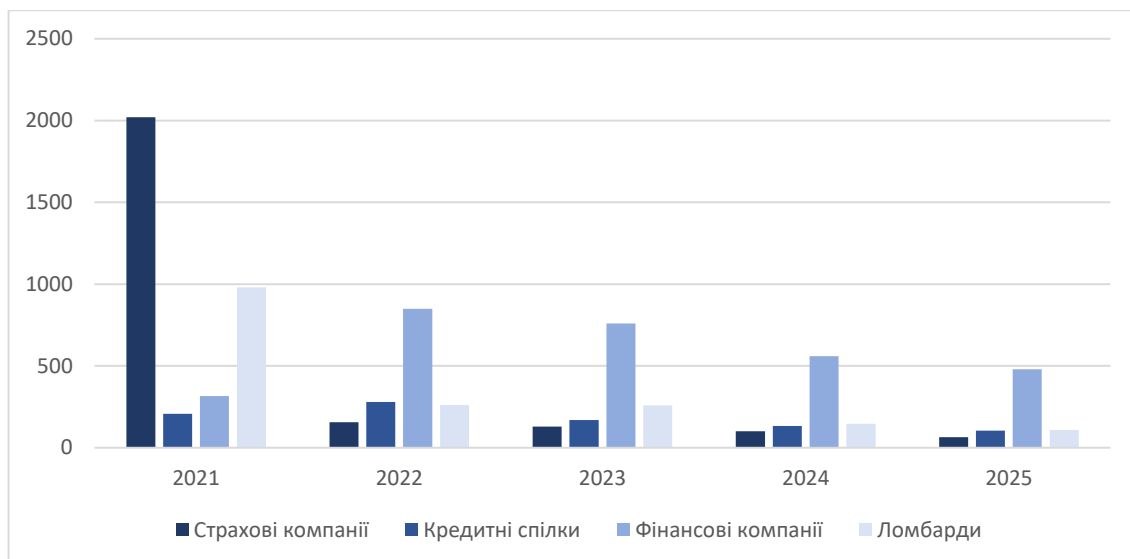

Рис. 1. Кількість учасників небанківського фінансового ринку України на початок 2021–2025 рр.

Джерело: сформовано автором на основі даних [15]

тали на 6-7% в рік починаючи з 2021 року (рис. 2). Винятком є 2024 рік, в якому відбувалося невелике падіння величини активів (-2%), яке пояснюється, по перше, виходом з ринку багатьох страховиків, а, по друге, тим, що нові розпорядження регулятора зробили значно жорсткішими вимоги до активів страхових компаній і вони більше зосереджувалися на якості активів, а не на їх кількості.

З початку війни незмінно саме «автомобільні» страховки складають лівову частку страхових премій страховиків і, відповідно, приносять найбільший прибуток. Наприклад станом на кінець 2024 року страхові угоди по КАСКО становили 29% сукупних страхових премій страховиків України, автоцивілка –

22%, а зелена карта – 12%. Друге місце за величиною страхових премій займає страхування життя і здоров'я – 19%. А на третьому місці – майнове страхування (11%). При цьому такі види страхування, як страхування відповідальності, фінансові ризики та асистианс займають переважно до 2% у сукупних страхових портфелях вітчизняних страхових компаній. Тобто найприбутковішими, а тому і найпопулярнішими з початку війни залишаються автомобільні види страхування [15].

Якщо прорейтингувати страхові компанії України за величиною страхових премій станом на кінець 2024 року, то перелік страховиків, що займаються видами страхування іншими, ніж страхування життя, буде наступ-

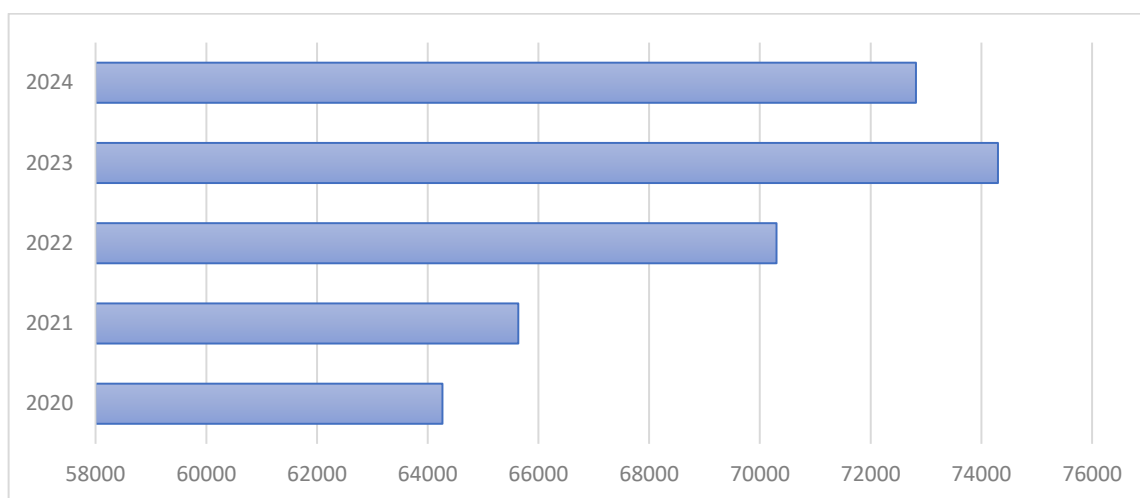

Рис. 2. Сукупні активи страхових компаній України в 2020-2024 рр. (млн грн)

Джерело: сформовано автором на основі даних [15]

ним (рис. 3). Лідерські позиції за величиною активів доволі неочікувано займає страховик «ТАС», а в першу п'ятірку також увійшли «АРКС», «Уніка», «ВУСО» та «Інго.» Розриви між десяткою найбільших страхових компаній України доволі невеликі.

А ось, рейтинг страхових компаній України, що займаються страхуванням життя виглядає зовсім по іншому (рис. 4). Однозначним лідером life страхових компаній України за обсягами страхових премій станом на кінець 2024 року є компанія «Метлайф» і розрив між

першим і другим місцем є дуже значним – майже в 3 рази. В п'ятірці лідерів також страховики «ТАС» (life), «Граве», «Уніка Життя» та «ПЗУ Життя».

Окрім того, страхова компанія «Метлайф» не лише лідирує на ринку лайфових видів страхування за величиною страхових премій, але також є найприбутковішою страховою компанією України в 2024 році серед усіх страховиків (рис. 5). Видно розрив між компанією «Метлайф» та компанією «АРКС», яка займає друге місце в рейтингу за величиною чистого

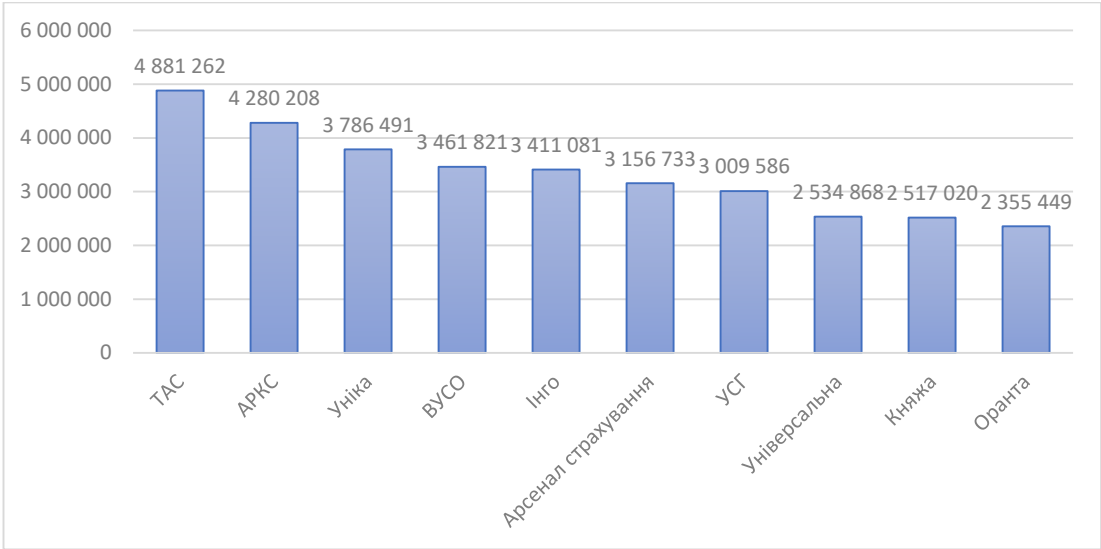

Рис. 3. Рейтинг non-life страхових компаній України за обсягами страхових премій станом на кінець 2024 року (тис. грн)

Джерело: сформовано автором на основі даних [15]

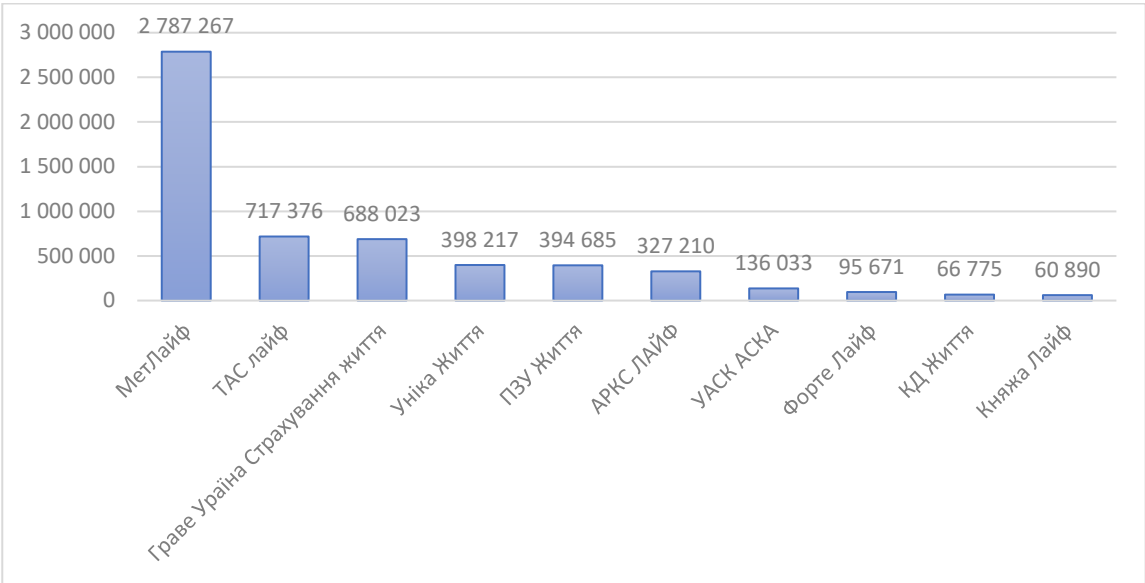

Рис. 4. Рейтинг life страхових компаній України за обсягами страхових премій станом на кінець 2024 року (тис. грн)

Джерело: сформовано автором на основі даних [15]

прибутку, більше ніж в два рази. Є доволі цікавим, що саме компанія лайфових видів страхування є і найбільшою, і найприбутковішою в Україні, адже це однозначно важливий і надзвичайно перспективний напрямок страхування для нашої країни. Проте, з іншого боку, компанія «Метлайф» відома досить агресивною стратегією залучення нових клієнтів, але має багато операційних недоліків в роботі з наявними клієнтами. І це може дуже зашкодити компанії в майбутньому.

Варто зазначити, що, до прикладу, кредитні спілки України є досить однорідними за величиною активів. Різниця прослідковується тільки між першою трійкою та рештою компаній в рейтингу. На кінець 2024 року перше місце за обсягом активів серед кредитних спілок України утримує «Кредит-Союз» із показником 152 906 тис. грн. Високі результати також демонструють «Фінансова підтримка» (116 297 тис. грн) і «Вигода» (114 779 тис. грн), які сформували трійку лідерів. Суттєвий розрив між першою трійкою та рештою учасників свідчить про концентрацію активів у небагатьох великих спілках. Інші організації, такі як «ПВКС», «Злет» і «Ан-ісія», мають значно скромніші обсяги активів у межах 56–73 тис. грн. Замикають рейтинг «Ощадність» і «Буковинський Альянс», які демонструють порівняно низький рівень активів – менше 43 тис. грн, що вказує на обмежені масштаби їхньої діяльності [15].

Серед фінансових компаній України однозначно домінує «Укрфінжитло» і решта рейтингових компаній мають набагато нижчі показники по сукупних активах. Тут також

можемо побачити відносно високу концентрацію активів у кількох великих гравців. Лідером ринку є «Укрфінжитло» з показником понад 93 млн грн, що свідчить про її провідну роль у реалізації державних житлових програм. На другому місці «Безпека», ймовірно, завдяки активній діяльності у сфері кредитування та лізингу. «ОТП Лізинг» замикає трійку лідерів. Інші компанії мають помітно нижчі обсяги – менш як 10 млн грн, зокрема «Авіор», «Фінексперт», «Сандора» та інші. Це вказує на нерівномірну структуру ринку та залежність від обмеженої кількості гравців [15].

А от українські ломбарди показують більш щільні рейтингові проміжки і очевидного лідерства тут не спостерігається, що демонструє більш збалансовану конкуренцію ринку вітчизняних ломбардів. Трійка лідерів: «Ломбард Капітал», «Перший» і «Є гроші» мають майже однакові обсяги активів (понад 312 тис. грн), що свідчить про здорову ринкову динаміку. Високі позиції також зберігають «Кредит Юкрейн» та «Ваш Ломбард». Така структура свідчить про відносну відкритість ринку та соціальну значущість послуг, особливо у періоди економічної турбулентності [15].

Таким чином, ринок кредитних спілок демонструє помірну концентрацію, що свідчить про певний рівень конкуренції та сталість споживчої бази. Натомість сегмент фінансових компаній характеризується дуже високою концентрацією, оскільки понад 85% активів зосереджено у двох лідерів, тоді як інші гравці мають значно нижчі показники.

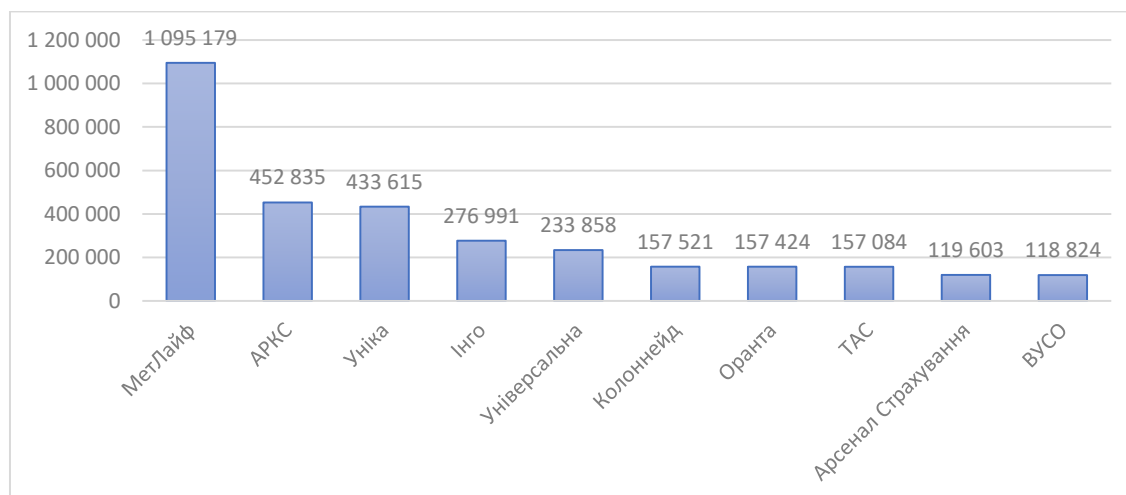

Рис. 5. Рейтинг страхових компаній України за обсягами чистого прибутку станом на кінець 2024 року (тис. грн)

Джерело: сформовано автором на основі даних [15]

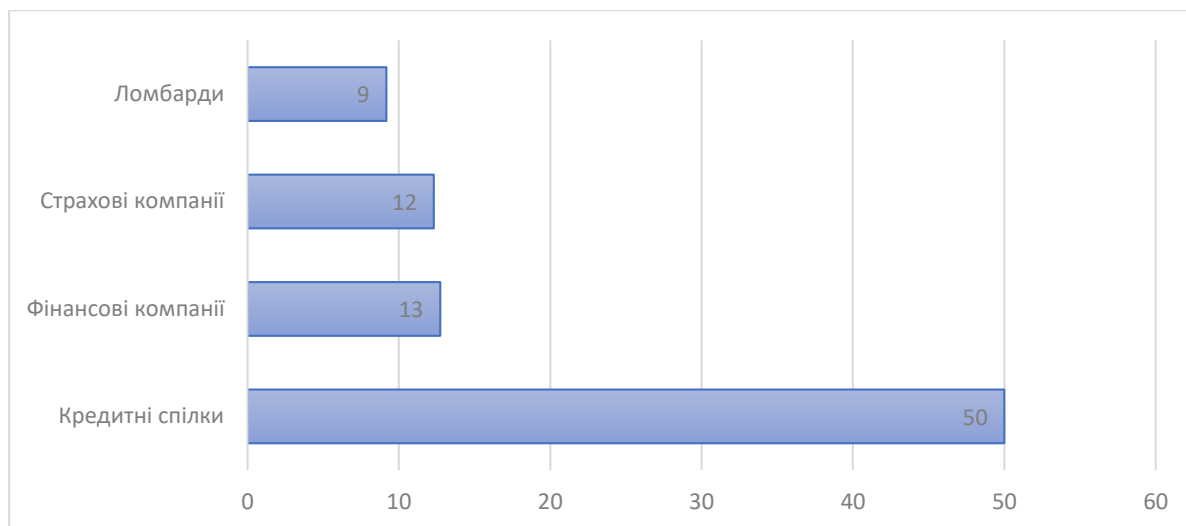

Рис. 6. Відсоток збиткових учасників небанківського фінансового ринку України станом на кінець 2024 року (%)

Джерело: сформовано автором на основі даних [15]

Це свідчить про нерівномірний розподіл ресурсів і високу залежність ринку від кількох компаній, зокрема з державною участю. Ломбардний сектор виглядає найбільш збалансованим: розрив між лідерами незначний, а компанії в середині рейтингу демонструють стабільність, але це оманлива ситуація. Оскільки ринок ломбардів залишається найбільш проблемним та найбільш слабким в секторі небанківських фінансових послуг.

2024 рік однозначно був непростим для учасників небанківського фінансового ринку як в плані нових регулятивних вимог, так і зовнішніх економічних викликів, зумовлених війною. Це, звичайно, вплинуло не лише на очищення ринку, але і на рівень його збитковості (рис. 6). Наприклад станом на кінець 2024 року завершили зі збитками майже 50% усіх кредитних спілок України, 9% ломбардів, 12% страхових компаній і 13% фінансових компаній. Що свідчить про те, що справля-

тися в новими пруденційними вимогами сектору доволі непросто.

Висновки. За останні п'ять років небанківський фінансовий ринок України суттєво скоротився, що стало наслідком посилення регуляторних вимог та економічних викликів. Проте цей процес має і позитивні аспекти, оскільки сприяє підвищенню прозорості, зміцненню фінансової стійкості та очищенню ринку від ненадійних учасників. Трансформації ще не завершені, і Національний банк України продовжує роботу над удосконаленням ризик-орієнтованого нагляду та урахуванням специфічних ризиків, що виникають у воєнний період. Основною метою Національного банку України є формування цілісного, стабільного та конкурентоспроможного ринку небанківських фінансових послуг, який відповідатиме міжнародним стандартам та забезпечуватиме ефективне задоволення потреб споживачів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- Бороденко Т.М., Буряченко А.Є., Гапонюк М.А. Діяльність небанківських фінансових установ на ринку фінансових послуг. *Економіка і суспільство*. 2023. № 57. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3128/3051> (дата звернення 01.07.2025).
- Братюк В., Петричко М., Полак А. Оцінка стану та фінансових показників ринку страхових послуг України. *Innovation and Sustainability*. 2023. №4. С. 81–89.
- Булюк В.В. Оціночні характеристики стану розвитку кредитних спілок в Україні. *Підприємництво та інновації*. 2020. №12. С. 179–183.
- Венгуренко Т.Г., Гончар С.В. Сутність функціонування кредитних спілок в Україні. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського*. 2020. № 2. С. 123–127.
- Дереза В.М. Кредитні спілки в Україні: стан та перспективи розвитку. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2022. № 2 (78). С. 104–109.

6. Качула С.В., Беякова К.О. Розвиток страхового ринку України в умовах воєнного стану. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 20. С. 59–64.
7. Колінець Л., Панухник О., Крупка А., Зарічна Н., Лавров Р. Хропонюк Д. Фінансові та інституційні аспекти розвитку страхового ринку за умов пандемії 2020–2021 і війни 2022–2023: на прикладі страхових компаній України. *Financial and credit activities: problems of theory and practice*. 2023. № 5 (52). С. 97–110.
8. Корман І., Семенда О., Макушок О. Маркетингове дослідження українського ринку страхових послуг. *Київський економічний науковий журнал*. 2024. № 4. С. 119–126.
9. Мазур, Д., Мазур О., Мазур Г., Ковбій А. Стан та цифрові вектори розвитку ринку страхування України. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*. 2024. № 326 (1). С. 297–302.
10. Новосьолова О.С. Сучасні реалії функціонування страхового ринку України. *Бізнес інформ*. 2024. № 5. С. 270–276.
11. Овчар П.А., Срібна-Самбор Н.Г. Аналітичний огляд сучасного стану страхового ринку України. *Актуальні проблеми економіки*. 2023. № 1 (259). С. 51–56.
12. Тарасенко Д.Л., Тарасенко О.Ю., Мироненко С.П. Аналіз страхового ринку України. *Економіка і суспільство*. 2022. № 40. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1496/1442> (дата звернення 01.07.2025).
13. Турова Л.Л., Бороzeneць К.Є. Аналіз страхового ринку України та перспективи його розвитку. *Вісник національного авіаційного університету*. 2022. № 1. С. 105–108.
14. Черкасова С., Медвідь Л., Міценко Н. Аналіз кредитної діяльності небанківських фінансових установ. *Економіка і суспільство*. 2022. № 36. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1121/1079> (дата звернення 01.07.2025).
15. Наглядова статистика Національного Банку України. *Офіційний сайт Національного Банку України*. 2025. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата звернення 01.07.2025).

REFERENCES:

1. Borodenko, T.M., Buryachenko, A.E., & Gaponyuk, M.A. (2023). Dіjalnist nebankivskykh finansovykh ustanov na rynku finansovykh posluh [Activities of non-bank financial institutions in the financial services market]. *Ekonomika i suspilstvo – Economy and society*. 57. Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3128/3051> (accessed July 01, 2025). [in Ukrainian].
2. Bratyuk, V., Petrichko, M., & Polak, A. (2023). Ocinka stanu ta finansovykh pokaznykiv rynku strahovykh poslyh Ukrainy [Assessment of the state and financial indicators of the insurance services market of Ukraine]. *Innovation and Sustainability*. 4. 81–89. [in Ukrainian].
3. Bulyuk, V.V. (2020). Ocinochni harakterystyky stanu rozvytku kredytnykh spilok v Ukraini [Assessment characteristics of the state of development of credit unions in Ukraine]. *Pidpryjemnytvo ta innovacii – Entrepreneurship and Innovation*. 12. 179–183. [in Ukrainian].
4. Vengurenko, T.G., & Gonchar, S.V. (2020). Sutnist funkcionuvania kredytnykh spilok v Ukraini [The essence of the functioning of credit unions in Ukraine]. *Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernadsky – Academic notes of the V.I. Vernadsky TNU*. 2. 123–127. [in Ukrainian].
5. Dereza, V.M. (2022). Kredytni spilky v Ukraini: stan ta perspektyvy rizvytku [Credit unions in Ukraine: status and development prospects]. *Naukovyj pohliad: ekonomika i upravlinnia – Scientific view: economics and management*. 2 (78). 104–109. [in Ukrainian].
6. Kachula, S.V., & Belyakova, K.O. (2024). Rozvytok strahovoho rynku u Ukraini v umovah vojenoho stanu [Development of the insurance market of Ukraine under martial law]. *Investytsii: praktyka i dosvid – Investments: practice and experience*. 20. 59–64. [in Ukrainian].
7. Kolinets, L., Panukhnyk, O., Krupka, A., Zarichna, N., Lavrov, R., & Khroponyuk, D. (2023). Financial and institutional aspects of the development of the insurance market under the conditions of the 2020–2021 pandemic and the 2022–2023 war: on the example of insurance companies of Ukraine. *Financial and credit activities: problems of theory and practice*. 5 (52). 97–110.
8. Korman, I., Semenda, O., & Makushok, O. (2024). Marketynhovi doslidzenia ukrainskoho rynku strahovykh posluh [Marketing research of the Ukrainian insurance market]. *Kyivskyj ekonomichnyj naukovyj zhurnal – Kyiv Economic Scientific Journal*. 4. 119–126. [in Ukrainian].
9. Mazur, D., Mazur, O., Mazur, G., & Kovbiy, A. (2024). Stan ta cyfrovi vektory rozvytku rynku strahuvania v Ukraini [State and digital vectors of development of the insurance market of Ukraine]. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*. 326 (1). 297–302. [in Ukrainian].

10. Novosyolova, O.S. (2024). Suchasni realii funkcionuvania strahovoho rynku v Ukraini [Modern realities of the functioning of the insurance market of Ukraine]. *Biznes inform – Business Inform*. 5. 270–276. [in Ukrainian].
11. Ovchar, P.A., & Sribna-Sambor, N.G.(2023). Analitychnyj ohliad suchasnoho stanu strahovoho rynku Ukrainy [Analytical review of the current state of the insurance market of Ukraine]. *Aktualni problemy ekonomiky – Current problems of the economy*. 1 (259). 51–56. [in Ukrainian].
12. Tarasenko, D.L., Tarasenko, O.Yu., & Myronenko, S.P. (2022). Analiz strahovoho rynku Ukrainy [Analysis of the insurance market of Ukraine]. *Ekonomika i suspilstvo – Economy and society*. 40. Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1496/1442> (accessed July 01, 2025). [in Ukrainian].
13. Turova, L.L., & Borozenets, K.E. (2022). Analiz strahovoho rynku Ukrainy ta perspektyvy joho rozvytku [Analysis of the insurance market of Ukraine and prospects for its development]. *Visnyk nacionalnoho aviacijnoho universytetu – Bulletin of the National Aviation University*. 1. 105–108. [in Ukrainian].
14. Cherkasova, S., Medvid, L., & Mitsenko, N. (2022). Analiz kredytnoi dijalnosti nebankivskyh finansovyh ustanov [Analysis of the credit activity of non-bank financial institutions]. *Ekonomika i suspilstvo – Economy and society*. 36. Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1121/1079> (accessed July 01, 2025). [in Ukrainian].
15. Supervisory statistics of the National Bank of Ukraine. 2025. *Official website of the National Bank of Ukraine*. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (accessed July 01, 2025). [in Ukrainian].